

6. *Stewart T. A.* Intellectual Capital. The New Wealth of Organizations. New York: Currency Doubleday, 1997. — P. 67.

7. *Edvinsson L. and Malone, M. S.* Intellectual Capital: Realizing your Company's True Value by Finding Its Hidden Brainpower. — N.Y.: Harper Business, 1997.

8. *Kreps, D. M., Wilson, R.*, 1982. Reputation and imperfect information. Journal of Economic Theory 27. — P. 253—279.

УДК: 338.43

Email: davydovaekaterina555@rambler.ru

[Metadata, citation and](#)

of Vadym Hetman Kyiv National Economic University

корпоративних фінансів та
контролінгу,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима
Гетьмана», Україна

department of corporate finance
and controlling the SHEE
«Vadym Hetman Kyiv National
Economic University», Ukraine

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦУКРОВИХ ЗАВОДІВ УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ РОЗВИТКУ

FEATURES OF FUNCTIONING OF SUGAR PLANTS OF UKRAINE AND PROSPECT TO THEIR DEVELOPMENT

Анотація. Визначено концептуальні засади функціонування цукрових заводів і досліджено перспективи розвитку.

Ключові слова: бурякоцукровий комплекс України, внутрішній і зовнішній ринки цукру, контроль якості цукру, заходи з енергозбереження

Summary. Conceptual functioning principles of sugar-plants are certain and the prospects of it development are investigational.

Keywords: a sugar-beet complex of Ukraine, internal and external markets of sugar, control of quality of sugar, energy-savings events.

У процесі реформування системи економічних відносин протягом останніх років кризові явища в Україні охопили увесь господарський комплекс держави, більшість галузей залишаються високовитратними та неефективними, зокрема і бурякоцукровий комплекс АПК, від якого значною мірою залежить продовольча та енергетична безпека держави. Тому концепція її подальшого розвитку повинна ґрунтуватися на необхідності прискореної адаптації вітчизняного цукробурякового виробництва до умов світового ринку.

Разом з тим, постає необхідність розробки комплексу заходів щодо підвищення ефективності функціонування ринку цукру,

пошуку шляхів відродження цукрових заводів і розширення їхніх сировинних зон, диверсифікації виробничої діяльності з метою задіяння переробних підприємств, а також упровадження нових технологій асортименту продукції.

Проблеми ефективного функціонування та перспективи розвитку вітчизняного ринку цукру висвітлені у наукових працях О. С. Зайця, О. М. Шпичака, П. Т. Саблука, В. І. Бойка, М. Ю. Коденської, С. А. Стасіневич, Є. В. Імаса, О. М. Варченко, П. Г. Борисюка, В. Д. Слюсаря, Т. Мостенської, К. Д. Скорика, О. М. Василенко, Б. В. Сінельнікова, М. М. Ярчук та ін.

Станом на сьогодні із 192 цукрових заводів за 23 роки незалежності України залишилося 92, із них у 2013 році були задіяні лише 38. Це призвело до зменшення кількості робочих місць, збільшення відстаней перевезень цукросировини, зменшення посівних площ цукрових буряків, порушення сівозміни в сільському господарстві та створення соціальної напруги в регіонах.

Через незбалансоване виробництво цукру і обсяги його споживання на внутрішньому ринку, відсутність зовнішніх ринків збуту, значний надлишок цукру, який негативно впливав на цінову ситуацію на внутрішньому ринку, реалізацію за ціною нижче витрат на його виробництво призвело у період 2011/2012 та 2012/2013 маркетингових років до того, що збитки виробників цукру за попередні два роки склали понад 3 млрд грн.

Цінова ситуація на внутрішньому ринку цукру у поточному році характеризується зростанням оптово-відпускних цін у порівнянні з минулим роком. На початок виробничого сезону (станом на 1 вересня 2013 року) оптово-відпускні ціни на цукор білий у його виробників коливалися на рівні 5620 грн за одну тонну. Починаючи з листопада 2013 року на внутрішньому ринку спостерігалось зростання оптово-відпускних цін на цукор у його виробників, які у березні поточного року досягли середнього рівня витрат на його виробництво. Середні витрати на виробництво однієї тонни цукру у 2013 році (при середній ціні на цукрові буряки 475 грн за одну тонну) становлять 6773 грн за одну тонну з урахуванням ПДВ. Незважаючи на зростання валютного курсу, ситуація на внутрішньому ринку цукру залишається стабільною, попит і пропозиція збалансовані, оптово-відпускні ціни у його виробників коливаються в межах 7600—7800 грн за одну тонну, це передбачено діючим законодавством.

Крім того, сьогодні однією з нагальних проблем є незахищеність внутрішнього ринку від імпорту цукрозамінників та інтен-

сивних підсолоджувачів, які в останні роки набули широкого використання у харчовій, фармацевтичній та інших галузях народного господарства. Відновлення експорту українського бурякового цукру, підвищення його конкурентоспроможності та активізації просування на продовольчі ринки зарубіжних країн є однією з відправних позицій розвитку галузі. Експорт цукру з України за вересень-серпень 2012/2013 маркетингового року становить 133 665 т, у тому числі: Казахстан — 27 088 т, Киргизія — 24 625 т, Грузія — 25 216 т та інші. Імпорт цукру-білого та цукру-сирцю з тростини в Україну за минулий маркетинговий рік становить 1446 т, у тому числі: цукор білий — 1181 т. Динамічний розвиток галузі можливий лише при розширенні внутрішнього ринку через збільшення номенклатури виробництва, у т. ч., виробництво біоетанолу.

Поєднання виробництва цукру та біоетанолу в умовах цукрового заводу із напівпродуктів переробки цукрових буряків сприятиме вирішенню продовольчої та енергетичної проблем, збільшенню прибутковості підприємств. Найекономічніше прийнятним є виробництво біоетанолу із дифузійного соку та зеленої патоки за скороченого циклу цукрового виробництва.

У сучасних умовах одним із головних завдань галузі є забезпечення продукції якісними та конкурентоспроможними параметрами з метою досягнення фінансового успіху підприємства. Вирішення цього завдання неможливе без забезпечення стабільного підвищення якості білого цукру. Під технологічним забезпеченням якості цукру розуміють урахування і використання впливу різних факторів, починаючи від кількісного та якісного складу нецукрів цукрових буряків і завершуючи процесом кристалізації цукрози при уварюванні утфелів.

Проблеми, що супроводжують розвиток АПК і в тому числі і цукрову галузь, можна визначити таким чином: у 5—14 разів виросли ціни на промислову продукцію, закупівля сільськогосподарської техніки та устаткування скоротилася у 6—10 разів, засобів підтримки родючості ґрунтів — у 30 разів, паливно-мастильних матеріалів — у 1,8 разу.

При вирішенні проблеми енергозбереження в цукровій промисловості головним завданням насамперед є зменшення питомих витрат тепла у вигляді пари на технологічні потреби, для виробництва якої у ТЕЦ або промислових котельних цукрових заводів витрачається більше 80—85 % від загальної кількості палива. Тому для цукрових заводів України стратегічний напрямок

економії ПЕР — зменшення споживання пари (теплової енергії) протягом технологічного процесу. Основними заходами з енергозбереження, які впроваджені на найбільш енергоефективних цукрових заводах України є:

- удосконалення теплової схеми, конденсатного господарства, реконструкція конденсаторів вакуум-апаратів і випарної установки;

- забезпечення високого рівня використання вторинних енергоресурсів з метою зменшення величин паровідборів з випарної установки.

Енергетична та екологічна безпека суспільства, сталий розвиток економіки стали одними з пріоритетних питань ХХІ сторіччя. За останні роки ці питання безпосередньо пов'язані з охороною навколишнього середовища, глобальною зміною клімату, енергоефективністю та енергобезпекою.

Тому серед пріоритетних напрямків екологічної політики в галузі визначено завдання, з метою втілення перспектив розвитку, пов'язаних з екологізацією виробництва, збалансованого використання і відтворення природних ресурсів, а також зменшенню ресурсо-, і енергоємності виробництва буряка та цукру.

Стратегічне прогнозування дає підставу зробити висновок про те, що подальший розвиток екологічних процесів призведе до підвищення ефективності бурякоцукрового виробництва (досконалі технології, зниження енергоємності та витрат на технічну переробку сировини).

Вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємств цукрової промисловості можливе та необхідне. Існуюча сировинна база, кількість цукрових заводів, їх територіальне розміщення та виробничі потужності при належному стимулюванні технічного розвитку, збільшенні потужності заводів й забезпеченні ринку реалізації цукру, можуть сприяти відродженню цукробурякової галузі АПК України.

Література

1. Сінельников Б. В. Лідерство цукробурякового виробництва в умовах подальшого розвитку глобалізаційних процесів // Матеріали міжнародної науково-технічної конференції цукровиків України. — К., 2014. — С. 203—206.

2. Бондар В. С., Андрющенко С. Ю. Тенденції цін світового ринку цукру і їх вплив на внутрішній ринок України // Цукрові буряки. — № 2(74). — 2010.